

HOTĂRÂREA CURȚII
din 28 februarie 1991*

Stergios Delimitis
împotriva
Henninger Bräu AG

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Oberlandesgericht Frankfurt am Main)

„Concurență – Contracte de furnizare de bere – Efectul asupra comerțului intracomunitar – Exceptare pe categorii – Competențele instanțelor naționale”

Cauza C-234/89

În cauza C-234/89,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Republica Federală Germania) de pronunțare, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Stergios Delimitis

și

Henninger Bräu AG,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 85 din Tratatul CEE și a Regulamentului (CEE) nr. 1984/83 al Comisiei din 22 iunie 1983 privind aplicarea articolului 85 alineatul (3) din tratat la categoriile de acorduri de aprovizionare exclusivă (JO 173, p. 5, rectificat prin JO 1984, L 79, p. 38),

CURTEA,

compusă din domnii O. Due, președinte, G. F. Mancini, T. F. O’Higgins, J. C. Moitinho de Almeida și M. Díez de Velasco, președinți de cameră, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg și P. J. G. Kapteyn, judecători,

avocat general: domnul W. Van Gerven,
grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru domnul Stergios Delimitis, de Hans Thieme, avocat în Baroul din Frankfurt pe Main,
- pentru Henninger Bräu AG, de Gerd Becht, avocat în Baroul din Frankfurt pe Main,

---

* Limba de procedură: germana.

— pentru guvernul francez, de doamna Edwige Belliard, director adjunct al Direcției Afaceri Juridice din Ministerul Afacerilor Externe și de domnul Marc Giacomini, secretar al Afacerilor Externe în același minister, în calitate de agenți,

— pentru Comisie, de domnul Norbert Koch, consilier juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale domnului Stergios Delimitis, ale Henninger Bräu AG, reprezentată de Frank Montag, avocat în baroul din Köln, precum și ale Comisiei, în ședința din 20 iunie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 octombrie 1990,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin Ordonanța din 13 iulie 1989, primită la Curte la 27 iulie 1989, Oberlandesgericht Frankfurt am Main a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, câteva întrebări privind interpretarea articolului 85 din Tratatul CEE și a Regulamentului (CEE) nr. 1984/83 al Comisiei din 22 iunie 1983 privind aplicarea articolului 85 alineatul (3) din tratat la categoriile de acorduri de aprovizionare exclusivă (JO 173, p. 5, rectificat prin JO 1984, L 79, p. 38).
- 2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între domnul Stergios Delimitis, fost proprietar al unui local din Frankfurt pe Main (denumit în continuare „proprietarul”) și fabrica de bere Henninger Bräu AG, cu sediul în același oraș (denumită în continuare „fabrica de bere”). Litigiul privește suma pretinsă proprietarului de către fabrica de bere în urma rezilierii, solicitate de către acesta din urmă, a contractului pe care l-au încheiat la 14 mai 1985.
- 3 Conform articolului 1 din acest contract, fabrica de bere a închiriat proprietarului un local. Articolul 6 din contract îl obligă pe proprietar să se aprovizioneze de la fabrică cu bere la butoi, sticlă și cutie, precum și cu produse și mărfuri, iar de la filialele fabricii cu băuturi nealcoolice. Respectiva gamă de produse a fost stabilită pe baza tarifelor în vigoare ale fabricii de bere și filialelor acesteia. Cu toate acestea, proprietarul este autorizat să cumpere sortimente de bere și băuturi nealcoolice oferite de întreprinderi stabilite în alte state membre.
- 4 Articolul 6 prevede, de asemenea, că proprietarul este obligat să cumpere o cantitate minimă de 132 hectolitri de bere pe an. În cazul cumpărării unei cantități mai mici, acesta este obligat să plătească daune-interese pentru neîndeplinirea obligațiilor.
- 5 Proprietarul a reziliat contractul la 31 decembrie 1986. Fabrica de bere a considerat atunci că acesta îi datora încă suma de 6 032,15 DM, care includea chiria, o sumă forfetară ca urmare a neîndeplinirii obligației de cumpărare minimă și alte costuri. Fabrica a scăzut suma menționată din garanția pentru închiriere care a fost plătită de către proprietar.
- 6 Proprietarul a contestat decontul efectuat de fabrica de bere și a intentat o acțiune împotriva acesteia la Landgericht Frankfurt am Main pentru a recupera suma dedusă. În sprijinul acțiunii sale, acesta a susținut, printre altele, că respectivul contract era nul de drept, în conformitate cu articolul 85 alineatul (2) din Tratatul CEE. Prin Hotărârea din 10 februarie 1988, Landgericht a respins acțiunea. Instanța a considerat că respectivul contract nu afecta

comerțul dintre statele membre în sensul articolului 85 alineatul (1), mai ales din cauză că lăsa proprietarului libertatea de a se aproviziona din alte state membre și că, în consecință, este de mică importanță, în opinia Landgericht, că respectivul contract nu îndeplinește condițiile pentru exceptarea pe categorii prevăzută de Regulamentul nr. 1984/83, citat anterior.

- 7 Proprietarul a introdus apel împotriva hotărârii pronunțate de Landgericht în fața Oberlandesgericht Frankfurt am Main, care a considerat că este necesar să adreseze Curții întrebări preliminare cu privire la compatibilitatea contractelor de furnizare de bere cu regulile comunitare de concurență și a formulat, în consecință, următoarele întrebări preliminare:

„A – 1) Poate un contract de furnizare de bere, luat în considerare individual, care include un acord de aprovizionare exclusivă precum contractul semnat de părți, să afecteze în mod considerabil comerțul dintre statele membre în sensul articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CEE, din cauză că face parte, în statul membru, dintr-un „set” de contracte similare de furnizare de bere – indiferent de fabrica de bere în cauză – și din cauză că posibilitatea de a afecta comerțul dintre state este apreciată în funcție de efectele pe piață ale aceluși set de contracte?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 1:

Care trebuie să fie valoarea procentului din aceste angajamente într-un stat membru pentru a afecta în mod considerabil comerțul dintre state? Procentul de angajare, în valoare de aproximativ 60 %, care a fost acceptat de Comisia Comunităților Europene cu privire la Republica Federală Germania este suficient în acest scop?

3) În cazul unui răspuns negativ la întrebarea 1:

Efectele cumulative pe piață ale ansamblului de contracte de furnizare de bere semnate de Republica Federală Germania care includ un angajament de exclusivitate și/sau contribuția dispozițiilor concrete din contract în acest sens pot fi determinate prin intermediul unei examinări a contextului respectiv? Care sunt criteriile determinante pentru această examinare și ce importanță prezintă următoarele aspecte:

- importanța fabricii de bere care semnează angajamentele;
- volumul vânzărilor care face obiectul unui contract individual;
- volumul vânzărilor care rezultă din „setul” de contracte similare;
- numărul, durata și volumul angajamentelor semnate, precum și proporția pe care o reprezintă acestea în raport cu cantitățile comercializate de liberii distribuitori;
- angajamentele semnate de proprietar în cadrul contractului de închiriere față de fabrica de bere, față de antrepozitarul de băuturi sau față de locator;
- volumul livrărilor către localuri efectuate de către angrosiști care nu au semnat angajamente;
- volumul angajamentelor semnate față de producători străini;
- densitatea piețelor de desfacere angajate în zonele geografice stabilite;

- comparația cu vânzările efectuate independent de localuri, tendința vânzărilor în acest sector;
- posibilitatea de a deschide sau achiziționa alte puncte de vânzare?

4) În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 1 sau la întrebarea 3:

Un contract de achiziție de bere care îl autorizează în mod explicit pe proprietar să cumpere bere care provine din alte state membre (clauză de deschidere) nu este din principiu de natură să afecteze comerțul dintre state, sau acest lucru depinde totodată de întrebarea dacă și în ce măsură o cantitate minimă de achiziții este stipulată și de modul în care sunt reglementate drepturile fabricii de bere (daune-interese, reziliere) în caz de cumpărare a unei cantități mai mici?

B – 1) Condițiile de la articolul 1 și articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 privind exceptarea pe categorii sunt îndeplinite dacă băuturile care fac obiectul angajamentului de cumpărare nu sunt enumerate în textul contractului, dar se prevede că gama rezultă întotdeauna din tariful în vigoare al fabricii de bere?

2) Un contract de cumpărare de bere, în ansamblu, încetează să fie scutit de Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 de interdicția de la articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CEE, astfel cum sugerează dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) din regulamentul citat și ale punctului 17 din comunicarea privind Regulamentul (CEE) nr. 1983/83 și (CEE) nr. 1984/83 al Comisiei din 22 iunie 1963, întrucât conține un angajament de cumpărare referitor la băuturi nealcoolice în lipsa unei clauze privind condițiile cele mai avantajoase în sensul articolului 8 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 sau acest lucru nu determină, în conformitate cu articolul 85 alineatul (2) din Tratatul CEE, decât nulitatea de drept a acestui angajament de cumpărare întrucât, luat individual, în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1984/83, angajamentul respectiv este legal?

C – Un contract de cumpărare de bere care intră sub incidența articolului 85 și care nu îndeplinește condițiile din Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 privind exceptarea pe categorii trebuie să facă întotdeauna obiectul unei exceptări individuale sau instanța națională are competența de a considera că respectivul contract este valabil în cazurile în care există o abatere de mică importanță de la dispozițiile regulamentului referitoare la exceptarea pe categorii?”

- 8 Pentru o prezentare mai detaliată a cadrului juridic și a antecedentelor litigiului din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate în fața Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în cele ce urmează decât în măsura în care acest lucru este necesar pentru raționamentul Curții.
- 9 Prin primele trei întrebări din partea A, instanța națională dorește să afle ce criterii trebuie să fie aplicate pentru a examina dacă un contract de furnizare de bere este compatibil cu articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CEE. Prin a patra întrebare din partea A, instanța națională dorește să afle în esență dacă respectivele criterii diferă în cazul în care contractul de furnizare de bere conține o clauză de deschidere care îl autorizează în mod explicit pe proprietar să se aprovizioneze din alte state membre. Întrebările din partea B privesc interpretarea Regulamentului (CEE) nr. 1984/83, în special a articolelor 6 și 8. Ultima întrebare, din partea C, privește competența unei instanțe naționale de a aplica articolul 85 din Tratatul CEE unui contract de furnizare de bere care nu îndeplinește condițiile pentru exceptare prevăzute în Regulamentul (CEE) nr. 1984/83.

Cu privire la compatibilitatea contractelor de furnizare de bere cu articolul 85 alineatul (1) din tratat

- 10 Contractele de furnizare de bere prevăd, în general, că furnizorul acordă revânzătorului anumite avantaje economice și financiare, ca de exemplu acordarea de împrumuturi în condiții avantajoase, închirierea de spații pentru funcționarea localului și dotarea cu instalații tehnice, mobilier și alte echipamente necesare pentru funcționarea localului. În contrapartidă pentru avantajele respective, revânzătorul se angajează în mod normal să nu se aprovizioneze, pentru o anumită perioadă, decât de la furnizor cu produsele prevăzute de contract. La acest angajament de exclusivitate se adaugă în general o interdicție de a vinde produsele concurenților în localul închiriat de furnizor.
- 11 Încheierea acestor contracte prezintă pentru furnizor avantajul de a-și asigura un oarecare deșeu, din moment ce, având în vedere obligația de aprovizionare exclusivă și interzicerea concurenței impusă revânzătorului, acesta își concentrează eforturile de vânzare asupra distribuției produselor din contract. Contractele de furnizare implică, de asemenea, cooperarea cu revânzătorul, care permite furnizorului să își planifice vânzările pe durata contractului și să își organizeze eficient producția și distribuția.
- 12 De asemenea, contractele de furnizare de bere prezintă avantaje pentru revânzător, din moment ce i se permite accesul, în condiții avantajoase și cu o garanție de aprovizionare, la piața de distribuție a berii. Interesele comune ale revânzătorului și furnizorului pentru promovarea vânzării produselor din contract asigură de asemenea revânzătorului beneficiul asistenței furnizorului în scopul de a garanta calitatea produselor și deservirea clienților.
- 13 Dacă acordurile de acest tip nu au ca obiect restrângerea concurenței, în sensul articolului 85 alineatul (1), este totuși necesar să se verifice dacă acestea nu au ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței.
- 14 În Hotărârea din 12 decembrie 1967, Brasserie De Haecht (23/67, Rec., p. 526), Curtea a considerat că aprecierea efectelor unui asemenea acord implică necesitatea de a lua în considerare contextul economic și juridic în care se situează acesta și în care poate contribui, împreună cu altele, la un efect cumulativ asupra concurenței. Din hotărârea citată rezultă, de asemenea, că efectul cumulativ produs de mai multe acorduri similare constituie un factor printre alții pentru a stabili dacă, prin intermediul unei eventuale denaturări a concurenței, se poate aduce atingere comerțului dintre statele membre.
- 15 În prezenta cauză, este necesar, așadar, să se analizeze efectele produse de un contract de furnizare de bere în combinație cu alte contracte de același tip asupra posibilităților concurenților din țară sau originari din alte state membre de a se stabili pe piața consumului de bere sau de a-și spori cota de piață și, prin urmare, asupra gamei de produse oferite consumatorilor.
- 16 Această analiză necesită, în primul rând, o delimitare a pieței relevante. Această piață este definită, în primul rând, în funcție de natura activității economice în cauză, în acest caz comercializarea berii. Aceasta se realizează atât prin intermediul comerțului cu amănuntul, cât și prin intermediul localurilor. Din punct de vedere al consumatorului, sectorul localurilor, care include în special cafenelele și restaurantele, se deosebește de sectorul comerțului cu amănuntul pe motiv că vânzarea în localuri este asociată nu numai cu simpla cumpărare a unei mărfi, ci și cu prestarea de servicii, precum și că consumul de bere în localuri nu depinde în esență de considerente de ordin economic. Natura specifică a vânzărilor în localuri este

confirmată de faptul că fabricile de bere au organizat sisteme de distribuție specifice acestui sector care necesită instalații speciale și că prețurile practicate în acest sector sunt, în general, superioare celor practicate la vânzări în comerțul cu amănuntul.

- 17 Rezultă că piața de referință corespunde, în prezenta cauză, pieței distribuției berii în localuri. Această constatare nu este infirmată de faptul că există o anumită suprapunere între cele două rețele de distribuție, respectiv că vânzările din comerțul cu amănuntul permit noilor concurenți să își facă mărcile cunoscute și să beneficieze de reputația acestora pentru a avea acces pe piața localurilor.
- 18 Piața relevantă este delimitată, în al doilea rând, din punct de vedere geografic. În această privință, ar trebui constatat că, în mare parte, contractele de furnizare de bere încă sunt încheiate la nivel național. În aceste împrejurări, este necesar să se ia în considerare, în aplicarea regulilor comunitare de concurență, piața națională a distribuției berii în localuri.
- 19 Pentru a aprecia dacă existența mai multor contracte de furnizare de bere împiedică accesul la piața astfel delimitată, este necesar în continuare să se examineze natura și importanța ansamblului acestor contracte. Acest ansamblu cuprinde toate contractele similare care leagă de diverși producători naționali un număr important de puncte de vânzare (Hotărârea din 18 martie 1970, Bilger, 43/69, Rec., p. 127). Efectul acestor rețele de contracte asupra accesului pe piață depinde, în special, de numărul de puncte de vânzare legate astfel de producătorii naționali în raport cu cel al localurilor care nu sunt legate de aceștia, de durata angajamentelor semnate, de cantitățile de bere prevăzute de angajamentele respective, precum și de proporția dintre aceste cantități și cele care sunt comercializate de liberii distribuitori.
- 20 Existența unui set de contracte similare, chiar dacă efectul acestuia asupra posibilităților de acces pe piață este important, nu este însă suficientă în sine pentru a trage concluzia că piața relevantă este inaccesibilă, din moment ce aceasta nu constituie decât unul dintre factorii contextului economic și juridic în care trebuie să fie apreciat contractul (Hotărârea din 12 decembrie 1967, 23/67, citată anterior). Alți factori de luat în considerare sunt, în primul rând, cei care determină, de asemenea, aceste posibilități de acces.
- 21 În această privință, ar trebui să se examineze dacă există posibilități reale și concrete pentru un concurent nou de a se infiltra în setul de contracte prin achiziționarea unei fabrici de bere deja aflate pe piață cu tot lanțul de puncte de vânzare al acesteia sau prin ocolirea setului de contracte prin deschiderea unor noi localuri. În acest scop, este necesar să se ia în considerare normele și convențiile privind cumpărarea societăților și instituirea punctelor de vânzare, precum și numărul minim de puncte de vânzare necesare pentru exploatarea rentabilă a unui sistem de distribuție. Prezența angrosiștilor de bere, care nu sunt legați de producătorii activi de pe piață, constituie de asemenea un factor în măsură să faciliteze accesul la această piață a unui producător nou, acesta putând să beneficieze de rețelele de vânzare folosite de angrosiștii respectivi pentru distribuția berii proprii.
- 22 În al doilea rând, trebuie să se țină seama de condițiile în care se desfășoară concurența pe piața de referință. În această privință, este vorba despre cunoașterea nu numai a numărului și dimensiunii producătorilor prezenți pe piață, ci și a nivelului de saturare a pieții respective și a fidelității consumatorilor față de mărcile existente, întrucât în general este mai greu de intrat de o piață saturată caracterizată prin fidelitatea consumatorilor față de un mic număr de mari producători decât pe o piață în plină expansiune pe care operează un mare număr de mici producători care nu dețin mărci puternice. Evoluția vânzărilor de bere în comerțul cu amănuntul oferă informații utile cu privire la dezvoltarea cererii și constituie astfel un indiciu privind nivelul de saturare a ansamblului pieței berii. Analiza acestei evoluții are, de

asemenea, o oarecare importanță pentru evaluarea fidelității consumatorilor față de mărci diverse. O creștere constantă a vânzărilor de bere sub diverse mărci noi poate să ofere proprietarilor mărcilor respective un renume de care aceștia pot beneficia pentru accesul pe piața localurilor.

- 23 Dacă examinarea ansamblului contractelor similare încheiate pe piața de referință și a celorlalți factori din contextul economic și juridic al contractului respectiv arată că respectivele contracte nu au ca efect cumulativ închiderea accesului la acea piață pentru noii concurenți naționali și străini, contractele individuale, care constituie setul de acorduri, nu pot aduce atingere concurenței în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat. În consecință, acestea fac excepție de la interdicția prevăzută de această dispoziție.
- 24 Dacă, pe de altă parte, această examinare arată că piața respectivă este greu accesibilă, este necesar să se aprecieze în ce măsură contractele încheiate de fabrica de bere în cauză contribuie la efectul cumulativ produs, în această privință, de ansamblul contractelor similare încheiate pe piața respectivă. Răspunderea pentru acest efect de închidere a pieței trebuie să fie imputată, conform regulilor comunitare de concurență, fabricilor de bere care contribuie în mod semnificativ la acesta. Contractele de furnizare de bere încheiate de fabricile de bere care contribuie în mod nesemnificativ la efectul cumulativ nu intră, așadar, sub incidența interdicției de la articolul 85 alineatul (1).
- 25 Pentru a aprecia importanța contribuției contractelor de furnizare de bere încheiate de o fabrică de bere la efectul de blocaj cumulativ menționat anterior, este necesar să se ia în considerare poziția părților contractante pe piață. Această poziție nu depinde numai de cota de piață a fabricii de bere și a grupului de care aparține aceasta eventual, ci și de numărul de puncte de vânzare legate de aceasta sau de grup, în raport cu numărul total de localuri aflate pe piața de referință.
- 26 Contribuția contractelor individuale încheiate de o fabrică de bere la blocajul acestei piețe depinde, de asemenea, de durata acestora. Dacă această durată este în mod evident excesivă în raport cu durata medie a contractelor de furnizare de bere încheiate în general pe piața relevantă, contractul individual intră sub incidența interdicției de la articolul 85 alineatul (1). O fabrică de bere care deține o cotă de piață relativ redusă și care își subordonează punctele de vânzare timp de mai mulți ani poate să contribuie la închiderea pieței într-un mod asemănător cu o fabrică de bere care deține o poziție relativ puternică pe piață și care își eliberează periodic punctele de vânzare la intervale scurte.
- 27 Prin urmare, este necesar să se răspundă la primele trei întrebări preliminare că un contract de furnizare de bere este interzis de articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CEE dacă îndeplinește două condiții cumulative. Prima condiție este ca, având în vedere contextul economic și juridic al contractului în litigiu, piața națională de distribuție a berii în localuri să fie greu accesibilă concurenților care se pot stabili pe această piață sau care își pot extinde cota de piață. Faptul că acel contract în litigiu face parte, pe această piață, dintr-un ansamblu de contracte similare care produc efect cumulativ asupra concurenței nu constituie decât unul dintre factorii pentru a aprecia dacă o astfel de piață este efectiv greu accesibilă. A doua condiție este ca acel contract în litigiu să contribuie în mod semnificativ la efectul de blocaj produs de ansamblul de contracte în contextul economic și juridic al acestora. Importanța contribuției contractului individual depinde de poziția părților contractante pe piața relevantă și de durata contractului.

Cu privire la compatibilitatea dintre contractul de furnizare de bere cu clauză de deschidere și articolul 85 alineatul (1)

- 28 Un contract de furnizare de bere cu clauză de deschidere se deosebește de celelalte contracte de furnizare de bere încheiate în general prin faptul că îl autorizează pe revânzător să cumpere bere de origine din alte state membre. Această clauză atenuează, în favoarea berilor din alte state membre, domeniul de aplicare a interzicerii concurenței care, în cadrul unui contract de furnizare de bere clasic, se adaugă la obligația de aprovizionare exclusivă. Domeniul de aplicare a clauzei de deschidere trebuie să fie apreciat în funcție de redactarea acesteia și de contextul economic și juridic.
- 29 Cu privire la redactarea clauzei, este necesar să se considere că aceasta nu oferă decât un nivel de acces foarte limitat, dacă se consideră că îl autorizează doar pe revânzător să cumpere sortimente de bere concurente din alte state membre. În schimb, gradul de deschidere este mai important atunci când aceasta permite de asemenea revânzătorului să vândă sortimente de bere importate din statele membre de către întreprinderi terțe.
- 30 Cu privire la contextul economic și juridic al clauzei, trebuie subliniat că dacă, precum în cazul din acțiunea principală, una dintre celelalte clauze impune cumpărarea unei cantități minime de sortimente de bere prevăzute de contract, este necesar să se examineze ce reprezintă această cantitate în raport cu vânzările de bere realizate în general în localul respectiv. Dacă această examinare arată că respectiva cantitate stipulată este destul de mare, clauza de deschidere își pierde interesul economic, iar interdicția de a vinde sortimente de bere concurente își recapătă valoarea deplină. Această constatare este valabilă, în special, atunci când, conform contractului, obligația de aprovizionare cu cantități minime este însoțită de sancțiuni.
- 31 Dacă interpretarea redactării clauzei de deschidere sau examinarea efectului concret al ansamblului clauzelor din contract, în contextul economic și juridic al acestora, arată că limitarea domeniului de aplicare a interdicției privind concurența este doar de natură ipotetică sau lipsită de interes economic, acest contract trebuie să fie tratat precum un contract de furnizare de bere clasic. În consecință, aprecierea acestuia în raport cu articolul 85 alineatul (1) din tratat trebuie să corespundă interpretării contractelor de furnizare de bere în general.
- 32 Alta este situația atunci când clauza de deschidere garantează unui furnizor național sau străin de sortimente de bere de origine din alte state membre o posibilitate reală de a-și aproviziona punctul de vânzare respectiv. Contractul care conține o asemenea clauză nu este, în principiu, de natură să aducă atingere comerțului dintre statele membre în sensul articolului 85 alineatul (1), prin urmare face excepție de la interdicția prevăzută de această dispoziție.
- 33 Prin urmare, este necesar să se răspundă la cea de-a patra întrebare adresată de Oberlandesgericht că un contract de furnizare de bere care îl autorizează pe revânzător să cumpere bere de origine din alte state membre nu este, în principiu, de natură să aducă atingere comerțului dintre state, în condițiile în care această autorizație corespunde unei posibilități reale pentru un furnizor național sau străin de a aproviziona pe revânzătorul respectiv cu bere de origine din alte state membre.

Cu privire la interpretarea articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1984/83

- 34 Prin a cincea întrebare, instanța de trimitere dorește în esență să afle dacă un contract de furnizare de bere intră sub incidența exceptării pe categorii prevăzută de Regulamentul nr. 1984/83, în special la articolul 6 alineatul (1), atunci când gama care face obiectul obligației de aprovizionare exclusivă impusă revânzătorului nu rezultă din textul contractului, ci din

lista de produse însoțită de lista de prețuri corespunzătoare, întocmită periodic de către furnizor.

- 35 Regulamentul nr. 1984/83 prevede norme speciale pentru exceptarea pe categorii a contractelor de furnizare de bere. Aceste norme, care diferă de normele generale aplicabile acordurilor de aprovizionare exclusivă, sunt prevăzute la articolele 6, 7 și 8 din regulament.
- 36 Din articolul 6 alineatul (1) din regulament reiese clar că obligația de aprovizionare exclusivă a revânzătorului se raportează numai la anumite sortimente de bere sau la anumite sortimente de bere și băuturi specificate în acord. Obiectul condiției de a face această specificare este de a evita ca furnizorul să extindă unilateral domeniul de aplicare a obligației de aprovizionare exclusivă. Un contract de furnizare de bere care face trimitere, în ceea ce privește produsele ce fac obiectul obligației de aprovizionare exclusivă, la un tarif pe care furnizorul îl poate modifica unilateral nu îndeplinește această condiție și nu beneficiază, prin urmare, de protecția articolului 6 alineatul (1).
- 37 În consecință, este necesar să se răspundă la cea de-a cincea întrebare preliminară că într-adevăr condițiile de aplicare a articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1984/83 nu sunt îndeplinite atunci când băuturile care fac obiectul aprovizionării exclusive nu sunt enumerate în conținutul contractului, ci se prevede că acestea rezultă de fiecare dată din tariful în vigoare al fabricii de bere sau al filialelor acesteia.

Cu privire la interpretarea articolului 8 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 1984/83

- 38 Articolul 8 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul nr. 1984/83 prevede, *inter alia*, că în cazul în care contractul de furnizare de bere privește un local pe care furnizorul îl închiriază sau îl pune la dispoziția revânzătorului, contractul trebuie să prevadă dreptul revânzătorului de a cumpăra băuturile de la întreprinderi terțe, cu excepția berii, livrate conform contractului respectiv, dacă întreprinderile respective le oferă în condiții mai avantajoase și dacă furnizorul nu oferă aceste condiții. Prin cea de-a șasea întrebare, instanța de trimitere dorește să afle dacă un contract care nu îndeplinește această condiție încetează să beneficieze, în ansamblu, de exceptarea pe categorii prevăzută de regulament sau dacă efectele acestei incompatibilități cu dispoziția citată anterior rămân limitate la clauza din contract care interzice revânzătorului să cumpere băuturi de la întreprinderi terțe, cu excepția berii.
- 39 Răspunsul la această întrebare decurge din termenii articolului 8 din Regulamentul nr. 1984/83. Articolul 8 alineatul (1) prevede expres că exceptarea pe categorii pentru contractele de furnizare de bere nu se aplică atunci când anumite clauze restrâng libertatea de acțiune a revânzătorului și când durata acordului este excesivă. Alineatul (2) adaugă condiții speciale pentru contractele referitoare la închirierea sau punerea la dispoziție a localurilor. Exceptarea pe categorii pentru contractele de furnizare de bere, prevăzută la articolul 6 alineatul (1) din regulament, încetează așadar să se aplice în totalitate atunci când nu sunt îndeplinite aceste condiții.
- 40 Cu toate acestea, faptul că un contract de furnizare de bere nu îndeplinește condițiile exceptării pe categorii nu implică în mod necesar că întregul contract este nul în sensul articolului 85 alineatul (2) din tratat. Nulitatea nu se aplică decât elementelor din acord interzise de articolul 85 alineatul (1). Acordul în ansamblu devine nul numai dacă aceste elemente nu reies luate separat de acordul în sine (Hotărârea din 30 iunie 1966, Société technique minière, 56/65, Rec., p. 337).

- 41 Trebuie semnalat, de asemenea, că părțile la un acord care nu beneficiază de protecția unei dispoziții de exceptare pe categorii pot întotdeauna să solicite Comisiei o decizie de exceptare individuală sau să declare că sunt îndeplinite condițiile unei alte dispoziții de exceptare pentru alte categorii de acorduri (Hotărârea din 18 decembrie 1986, VAG France, 10/86, Rec., p. 4071).
- 42 Prin urmare, la a șasea întrebare preliminară trebuie să se răspundă că exceptarea pe categorii prevăzută de Regulamentul nr. 1984/83 nu se aplică unui contract de furnizare de bere care privește un local închiriat revânzătorului sau pus la dispoziția acestuia de către furnizor și care conține un angajament de cumpărare de băuturi altele decât berea în cazul în care acest contract nu îndeplinește condiția prevăzută la articolul 8 alineatul (2) litera (b) din regulament.

Cu privire la competența instanței naționale de a aplica articolul 85 în cazul unui acord care nu beneficiază de protecția unei dispoziții de exceptare

- 43 Prin ultima întrebare, instanța de trimitere dorește să afle ce apreciere trebuie să dea, conform regulilor comunitare de concurență, unui acord care nu îndeplinește condițiile de aplicare ale Regulamentului nr. 1984/83. Această întrebare ridică o problemă generală de ordin procedural care privește competențele Comisiei și, respectiv, ale instanțelor naționale pentru aplicarea acestor reguli.
- 44 În această privință, trebuie subliniat, în primul rând, că răspunderea pentru punerea în aplicare și orientarea politicii comunitare în domeniul concurenței îi revine Comisiei. Acesteia îi revine sarcina de a adopta, sub controlul Tribunalului și Curții, decizii individuale în conformitate cu regulamentele de procedură în vigoare și de a adopta dispoziții de exceptare. Îndeplinirea acestei sarcini implică în mod necesar aprecieri complexe în domeniul economic, mai ales atunci când trebuie să se aprecieze dacă un acord intră sub incidența articolului 85 alineatul (3). Comisia are competență exclusivă pentru a adopta decizii de punere în aplicare a acestei dispoziții în temeiul articolului 9 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, primul regulament de punere în aplicare a articolelor 85 și 6 din Tratatul CEE (JO 1962, 13, p. 204).
- 45 În schimb, Comisia nu are nicio competență exclusivă pentru aplicarea articolului 85 alineatul (1) și a articolului 86. Comisia împarte cu instanțele naționale competența pentru aplicarea acestor dispoziții. Astfel cum a precizat Curtea în Hotărârea din 30 ianuarie 1974, BRT (127/73, Rec., p. 51), articolul 85 alineatul (1) și articolul 86 produc efecte directe în raporturile dintre justițiabili și creează în mod direct drepturi față de acești justițiabili pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze.
- 46 Același lucru este valabil pentru dispozițiile normelor de exceptare (Hotărârea din 3 februarie 1976, Fonderies Roubaix, 63/75, Rec., p. 111). Aplicabilitatea directă a acestor dispoziții nu poate totuși să determine instanțele naționale să modifice domeniul de aplicare a normelor de exceptare extinzând domeniul de aplicare a acestora la acorduri care nu intră sub incidența acestora. Această extindere ar afecta, indiferent de importanța sa, modul în care Comisia își exercită competența legislativă.
- 47 Este necesar să se examineze în continuare consecințele acestei partajări a competențelor pentru aplicarea concretă a regulilor comunitare de concurență de către instanțele naționale. În această privință, este necesar să se țină seama de faptul că instanțele naționale respective riscă să adopte decizii care contravin celor adoptate sau avute în vedere de Comisie pentru aplicarea articolului 85 alineatul (1) și a articolului 86, precum și a articolului 85 alineatul (3).

Asemenea decizii contradictorii sunt contrare principiului general al securității juridice și trebuie, prin urmare, să fie evitate atunci când instanțele naționale se pronunță în materie de acorduri sau practici care pot face ulterior obiectul unei decizii a Comisiei.

- 48 În conformitate cu jurisprudența constantă, instanțele naționale nu pot, în absența unei decizii a Comisiei adoptate în temeiul Regulamentului nr. 17, să constate nulitatea de drept, în temeiul articolului 85 alineatul (2), a acordurilor existente înainte de 13 martie 1962, data intrării în vigoare a acestui regulament, și care au fost notificate în mod legal (Hotărârea din 6 februarie 1973, Brasserie de Haecht, 48/72, Rec., p. 77; Hotărârea din 14 decembrie 1977, De Bloos, 59/77, Rec., p. 2359). Aceste acorduri beneficiază de o validitate provizorie atât timp cât Comisia nu s-a pronunțat (Hotărârea din 10 iulie 1980, Lancôme, 99/79, Rec., p. 2511).
- 49 Contractul care face obiectul cauzei din acțiunea principală a fost încheiat la 14 mai 1985 și niciun alt element din dosar nu arată că acest contract constituie o reproducere exactă a unui contract standard încheiat înainte de 13 martie 1962 și notificat în mod legal (Hotărârea din 30 iunie Rochas, 1/70, Rec., p. 515). Prin urmare, contractul nu pare să beneficieze de validitate provizorie. Cu toate acestea, pentru a concilia necesitatea de a evita deciziile contradictorii cu obligația instanței naționale de a se pronunța cu privire la pretențiile părții din litigiu care invocă nulitatea de drept a contractului, instanța națională poate să țină seama de următoarele considerente la aplicarea articolului 85.
- 50 Dacă nu sunt îndeplinite în mod evident condițiile de aplicare de la articolul 85 alineatul (1) și dacă nu există, în consecință, niciun risc să se pronunțe Comisia diferit, instanța națională poate să dea curs procedurii pentru pronunțarea unei hotărâri privind contractul în litigiu. Același lucru este valabil dacă incompatibilitatea contractului cu articolul 85 alineatul (1) nu este pusă la îndoială și dacă, având în vedere normele de exceptare și deciziile precedente ale Comisiei, contractul nu poate în niciun caz să facă obiectul unei decizii de exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3).
- 51 În această privință, trebuie reamintit că un contract nu poate să facă obiectul unei asemenea decizii decât dacă a fost notificat sau dacă este scutit de obligația de notificare. Un acord este scutit de obligația de notificare, în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, în cazul în care la acesta nu participă decât întreprinderi resortisante dintr-un singur stat membru și când acordul respectiv nu privește importul sau exportul dintre statele membre. Un contract de furnizare de bere poate să îndeplinească aceste condiții chiar dacă face parte integrantă dintr-un ansamblu de contracte similare (Hotărârea din 18 martie 1970, Bilger, 43/69, Rec., p. 127).
- 52 Dacă instanța națională constată că într-adevăr contractul în litigiu îndeplinește condițiile de formă și consideră, în lumina practicii procedurale și decizionale a Comisiei, că respectivul contract poate face eventual obiectul unei decizii de exceptare, instanța de trimitere poate decide să suspende judecata sau să adopte măsuri provizorii conform normelor sale naționale de procedură. O suspendare a judecării sau adoptarea unor măsuri provizorii trebuie avute în vedere, de asemenea, în cazul în care există riscul unor decizii contradictorii în cadrul aplicării articolului 85 alineatul (1) și a articolului 86.
- 53 Trebuie precizat în acest context că instanța națională are oricând posibilitatea, în limitele normelor naționale de procedură aplicabile și sub rezerva articolului 214 din tratat, de a se informa la Comisie cu privire la stadiul procedurii pe care această instituție ar fi inițiat-o eventual și probabilitatea ca aceasta să se pronunțe oficial cu privire la contractul în litigiu în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 17. Instanța națională poate, în aceleași condiții, să contacteze Comisia în cazul în care aplicarea concretă a articolului 85 alineatul (1) sau a

articolului 86 creează probleme deosebite, cu scopul de a obține informațiile economice și juridice pe care această instituție este în măsură să i le furnizeze. Comisia are, în temeiul articolului 5 din tratat, obligația de cooperare loială cu autoritățile judiciare ale statelor membre însărcinate cu supravegherea aplicării și respectării dreptului comunitar în ordinea juridică națională (Ordonanța din 13 iulie 1990, Zwartveld, C-2/88 Imm., Rec., p. I-3365, punctul 8).

- 54 În ultimul rând și în orice caz, instanța națională poate să suspende judecata pentru a adresa Curții o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 177 din tratat.
- 55 În aceste condiții, este necesar să se răspundă la ultima întrebare adresată de Oberlandesgericht că o instanță națională nu poate să extindă domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1984/83 la contractele de furnizare de bere care nu îndeplinesc explicit condițiile de exceptare din regulamentul citat. De asemenea, o instanță națională nu poate să declare că articolul 85 alineatul (1) din tratat nu se aplică unui asemenea contract în temeiul alineatului (3) al acestei dispoziții. Cu toate acestea, instanța poate să constate nulitatea contractului respectiv, în conformitate cu articolul 85 alineatul (2), dacă are certitudinea că respectivul contract nu poate să facă obiectul unei decizii de exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3).

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 56 Cheltuielile efectuate de Guvernul Republicii Franceze și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Oberlandesgericht Frankfurt am Main prin Ordonanța din 13 iulie 1989, declară:

- 1) **Un contract de furnizare de bere este interzis de articolul 85 alineatul (1) din Tratatul CEE dacă îndeplinește două condiții cumulative. Prima condiție este ca, având în vedere contextul economic și juridic al contractului în litigiu, piața națională de distribuție a berii în localuri să fie greu accesibilă concurenților care se pot stabili pe această piață sau care pot să își extindă cota de piață. Faptul că respectivul contract în litigiu face parte, pe această piață, dintr-un ansamblu de contracte similare care produc un efect cumulativ asupra concurenței nu constituie decât unul dintre factorii pentru a aprecia dacă această piață este efectiv greu accesibilă. A doua condiție este ca respectivul contract în litigiu să contribuie în mod semnificativ la efectul de blocaj produs de ansamblul de contracte în contextul economic și juridic al acestora. Importanța contribuției contractului individual depinde de poziția părților contractante pe piața relevantă și de durata contractului.**
- 2) **Un contract de furnizare de bere care îl autorizează pe revânzător să cumpere bere de origine din alte state membre nu este, în principiu, de natură să aducă atingere comerțului dintre state, în condițiile în care această autorizație**

corespunde unei posibilități reale pentru un furnizor național sau străin de a aproviziona pe revânzătorul respectiv cu bere de origine din alte state membre.

- 3) **Condițiile de aplicare a articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 al Comisiei din 22 iunie 1983 privind aplicarea articolului 85 alineatul (3) din tratat la categoriile de contracte de aprovizionare exclusivă nu sunt îndeplinite dacă băuturile care fac obiectul aprovizionării exclusive nu sunt enumerate în conținutul contractului, ci se prevede că acestea rezultă de fiecare dată din tariful în vigoare al fabricii de bere sau al filialelor acesteia.**
- 4) **Exceptarea pe categorii prevăzută de Regulamentul (CEE) nr. 1984/83 nu se aplică la un contract de furnizare de bere care privește un local închiriat revânzătorului sau pus la dispoziția acestuia de către furnizor și care conține un angajament de cumpărare de băuturi altele decât berea, în cazul în care acest contract nu îndeplinește condiția prevăzută la articolul 8 alineatul 2 litera (b) din regulament.**
- 5) **O instanță națională nu poate să extindă domeniul de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1984/83 la contractele de furnizare de bere care nu îndeplinesc explicit condițiile de exceptare din regulament. De asemenea, o instanță națională nu poate să declare că articolul 85 alineatul (1) din tratat nu se aplică unui asemenea contract în temeiul alineatului (3) al acestei dispoziții. Cu toate acestea, instanța poate să constate nulitatea contractului respectiv, în conformitate cu articolul 85 alineatul (2) dacă are certitudinea că respectivul contract nu poate să facă obiectul unei decizii de exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3).**

Due Mancini O'Higgins Moitinho de Almeida

Díez de Velasco Schockweiler Grévisse Zuleeg Kapteyn

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 28 februarie 1991.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due